

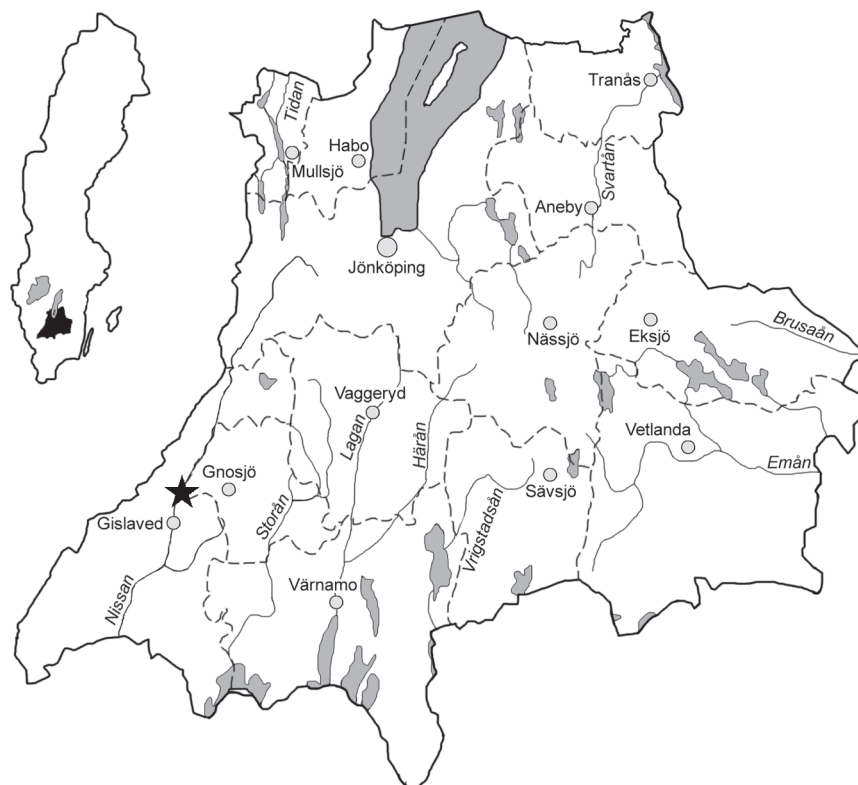
Isaberg

Arkeologisk utredning etapp 1, inför exploatering inom
Vik 1:97, Norra Hestra socken samt Bjärsved 5:40,
Öreryds socken i Gislaveds kommun, Jönköpings län

Isaberg

Arkeologisk utredning etapp 1, inför exploatering inom Vik 1:97, Norra Hestra socken samt Bjärsved 5:40, Öreryds socknen, Gislaveds kommun

Rapport, foto och ritningar: Ann-Marie Nordman
Grafisk design: Anna Stålhammar
Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

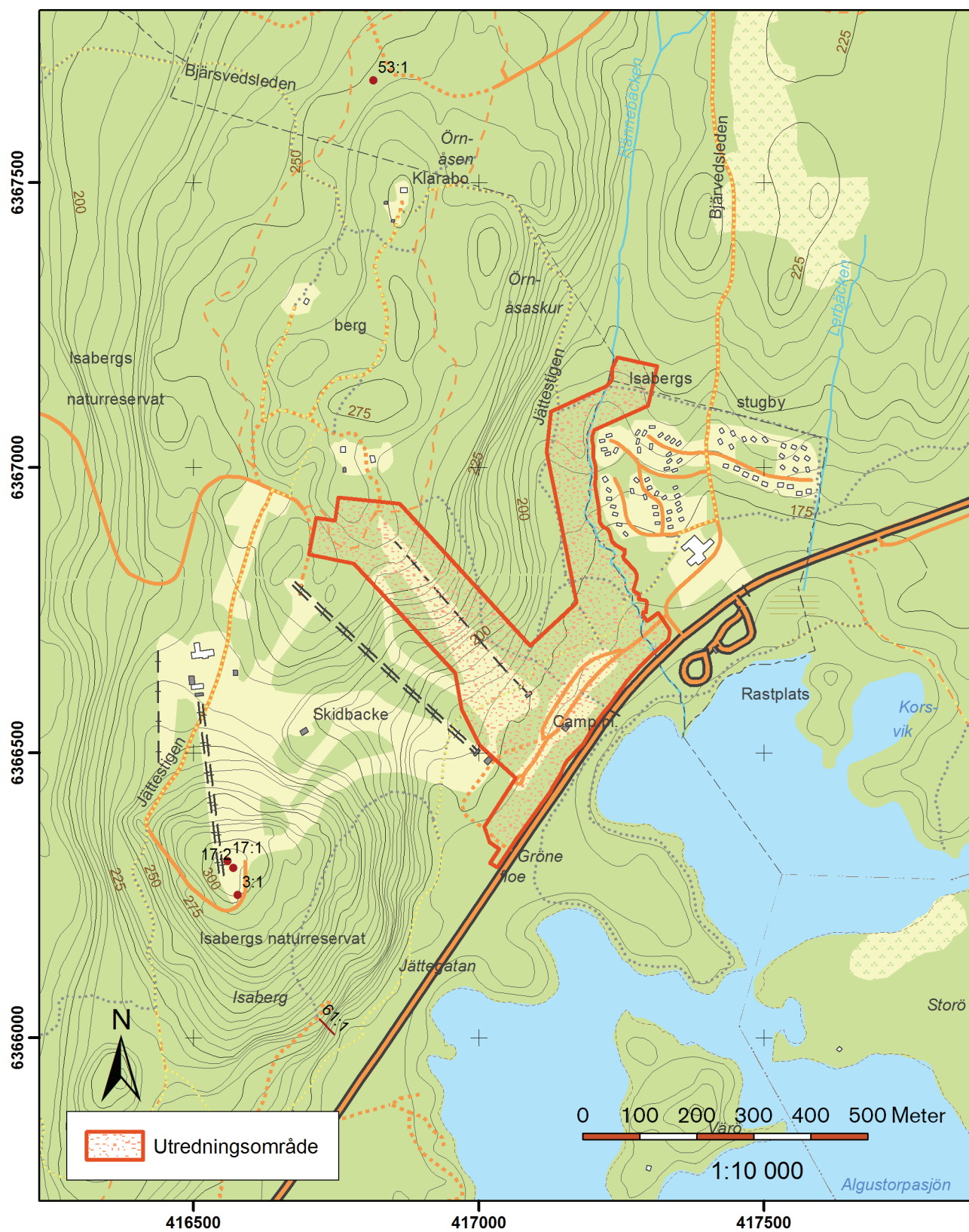
Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
Ur karta © Lantmäteriet. Medgivande MS2007/04833.

ISSN: 1103-4076

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2011

Innehåll

Inledning.....	5
Målsättning och metod	5
Topografi och kulturmiljö.....	5
Tidigare undersökningar.....	6
Resultat	6
Kartmaterial.....	6
Fältinventering	6
Tjärgrop	6
Möjliga boplatslägen.....	6
Åtgärdsförslag.....	7
Administrativa uppgifter.....	9
Referenser.....	9
Tryckta källor.....	9
Arkiv.....	9
Kartunderlag.....	9

FIGUR 1. Utdrag ur digitala ekonomiska kartan. Utredningsområdet har markerats. Skala 1:10 000.

Inledning

Under augusti 2011 genomförde Jönköpings läns museum en arkeologisk utredning, etapp 1, inom Isabergs friluftsområde norr om Gislaved. Man planerar att bygga en ski dome samt skidtunnel i anslutning till det befintliga skidcentret.

Utredningen omfattade cirka 163 000 m² på den östra och sydöstra sidan av Isabergsbackarna (FIGUR 1). Höjdskillnaden inom planområdet var drygt 100 meter, från 165 till 270 meter över havet. Utredningen genomfördes av Ann-Marie Nordman, antikvarie vid Jönköpings läns museum. Beställare och kostnadsansvarig var Gislaveds kommun.

Målsättning och metod

Den arkeologiska utredningens målsättning var att fastställa om fasta fornlämningar eller andra kulturlämningar berördes av planerad exploatering. Relevant topografisk litteratur, läns museets topografiska arkiv och lantmäteriets historiska kartor har granskats. Slutligen har planområdet inventerats under en varm sommardag.

Topografi och kulturmiljö

Urberget Isabergs högsta topp, strax söder om utredningsområdet, reser sig cirka 150 meter över det omgivande småbrutna, skog- och sjörika landskapet. Strax öster om berget ligger Algustorpasjön som ingår i Nissans vattensystem. Den gamla färdvägen Nissastigen (idag: riksväg 26) går här mellan berget och sjön.

Inga stora odlingsarealer är upptagna i området, dock finns uppgifter om betydligt mer omfattande odlingsverksamhet under tidigare århundraden. Allvin skriver i sin *Beskrifning öfver Mo och Vedbo härader* från år 1857 att enligt lokal tradition har uppodlingen tidigare varit mycket mer omfattande men jorden har utarmats:

..på grund av jordytans eget naturliga anlag till utmattning och föråldring.

Vidare skriver han om Isaberg:

[..] berget hålles merändels fritt från skog af egarne, emedan all deras öfriga skogsmark består af sandmo och således är berget det enda på hwilket swedjande kan bära sig.

Han nämner även ett mycket stort antal röjningsrösen i skogsmarken i socknen vilket vittnar om medeltida eller ännu tidigare brukning (Allvin 1857:43-44).

Inga tidigare kända fornlämningar finns inom utredningsområdet. Cirka 1,5 km norr om utredningsområdet, vid Svartevik i norra ändan av Algustorpasjön, finns en stenåldersboplats och en stensättning alldeles vid stranden (Öreryd RAÄ 119 resp 51). 1 km söder om Isaberg finns dels en kraftigt skadad stensättning (Norra

Hestra RAÄ 2), dels uppgift om en hällkista i ett röse (Norra Hestra RAÄ 5). Endast en fördjupning i röset kvarstår. Utöver dessa klart förhistoriska lämningarna finns flertalet kvarnar, sågverk (N. Hestra 12, 13 och 159) och skogsbrukslämningar i form av kolbottnar och tjärdalar (bland annat RAÄ 14 i N Hestra). En annan sentida lämning är Norra Hestra RAÄ 61: en bergsspricka med namn och tradition strax söder om utredningsområdet. Rövarband ska ha hållit till här för att kunna bevaka Nissastigen.

Tidigare undersökningar

Inga tidigare arkeologiska undersökningar har genomförts vid Isaberg.

Resultat

Kartmaterial

Det äldre kartmaterialet som berör utredningsområdet och som har granskats består av storskifteskartor från tidigt 1800-tal. Aktuellt område beskrivs som skogsmark och skogsbete i byarna Viks och Bjärsveds utmarker. Inga andra uppgifter ges. På 1850-talet anger Allvin (se ovan s 5) att ”berget” användes till svedjebruk och på generalstabskartan från 1870-talet är bergstopparna beväxta med lövskog medan omgivande marker i första hand består av barrskog.

Fältinventering

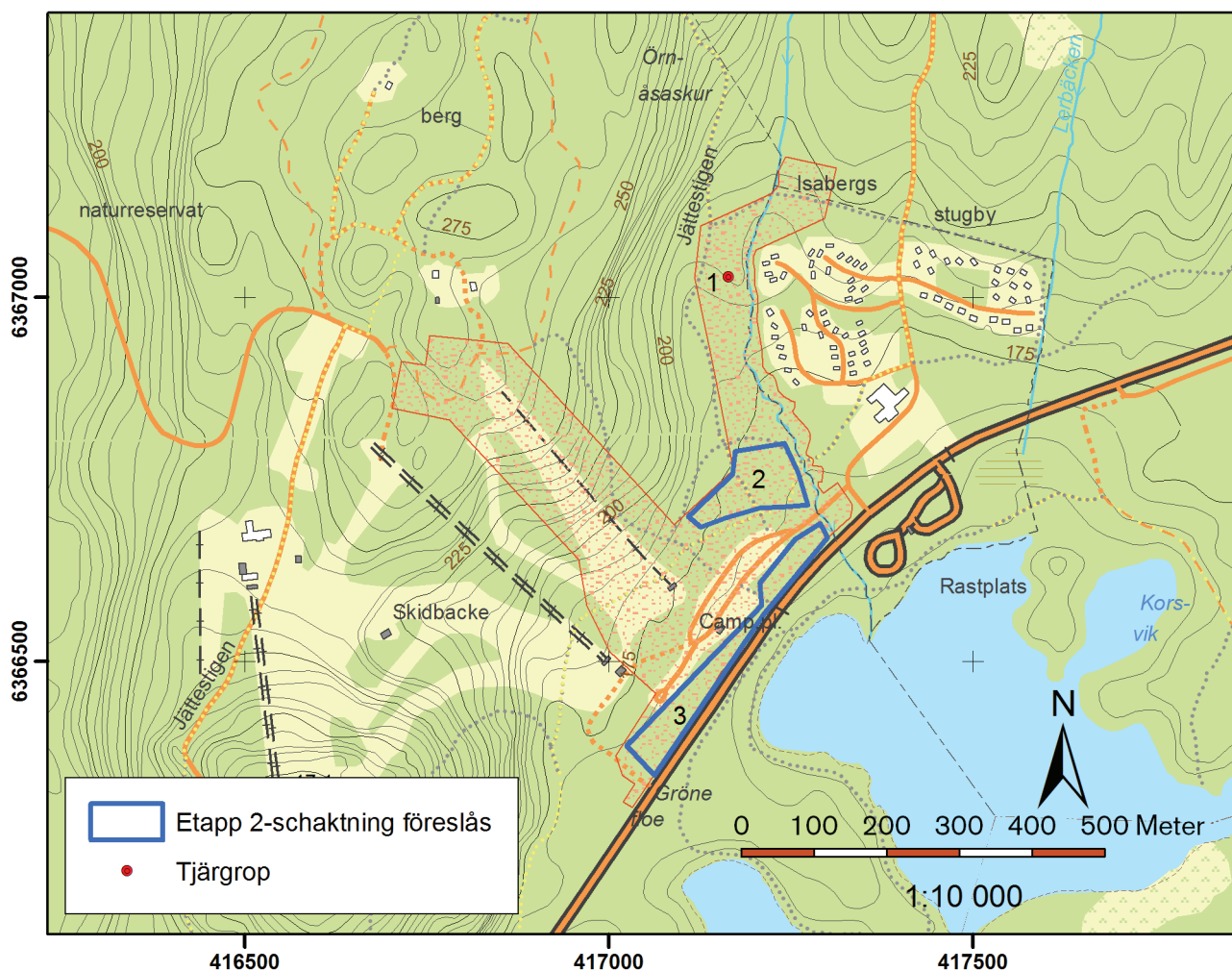
Vid inventeringen påträffades dels en tjärgrop i utredningsområdets nordöstra del, dels ett par lämpliga lägen för boplatser i sydöst, strax ovanför Algustorpasjön.

Tjärgrop

Tjärgropen är belägen på en liten plåtå i skogsmark, cirka 10 meter öster om en vandringsled, och består av en vallomgärdad grop. Hela anläggningen är cirka 4 meter i diameter, 0,2 m djup och vallen är som mest 1,5 meter bred och 0,4 meter hög. Den inre bottenformen är avlång (öst-västlig) och i östra sidan av vallen finns en öppning, cirka 1,5 meter bred. Vid provsticka med jordsond mitt i anläggningen stötte man på något mycket hårt på 0,3 meters djup. Sonden gav också svaga spår av sot.

Möjliga boplatslägen

I områdets sydöstra del, närmast Algustorpasjön finns plåtåer som utgör topografiskt lämpliga lägen för boplatser. Plåtåerna finns i anslutning till den nutida campingen (se FIGUR 2).

FIGUR 2. Resultat av fältinventeringen. Områden där fortsatta åtgärder föreslås har blåmarkerats. Se även tabell på nästa sida. Skala 1:10 000.

Åtgärdsförslag

Länsmuseet föreslår att en arkeologisk utredning, etapp 2 i form av sökschaktgrävning och provgropsundersökning genomförs inom blåmarkerade ytor på FIGUR 2. Dessa ytor utgör lämpliga lägen för förhistorisk boplat.

Vidare föreslår vi en enkel arkeologisk förundersökning av tjärgropen. Inga tjärgropar eller tjärdalar har någonsin undersökts i länet varför vi anser det vara angeläget med en undersökning för att närmare karaktärisera och datera anläggningen. I Tabergstrakten har lokala hembygdsföreningen låtit datera ett antal tjärrännor, varvid minst en daterades till perioden 1320-1620 (Sanderyd RAÄ 386, BETA-88740). Ytterligare dateringar från Bondstorps socken är under bearbetning.

Samråd med länsstyrelsen har skett angående åtgärdsförslagen.

Objekt nr	Lämningstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning	Åtgärdsförslag
ID 1	Kemisk industri	Rund tjärgrop med vall. Hela anläggningen är cirka 4 m i diam, vallen är 1,5 m bred, och 0,4 m hög. Den inre bottenformen är avlång (Ö-V) och i Ö finns en ca 1,5 m bred öppning i vallen. Provsticka gav svaga sotspår på 0,3 meters djup i mitten. Sonden gick inte att trycka djupare..	Övrig kulturhistorisk lämning	Förundersökning om objektet berörs av exploatering.
ID 2	Möjligt boplatssläge	Topografiskt lämpligt läge för boplat i närheten av Algustorpasjön.	Bevakas	Etapp 2-utredning om området berörs av exploatering.
ID 3	Möjligt boplatssläge	Topografiskt lämpligt läge för boplat i närheten av Algustorpasjön.	Bevakas	Etapp 2-utredning om området berörs av exploatering.

TABELL 1. Tabell över nypåträffade forn- och kulturlämningar.

Arkeologisk rapport 2011:65
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM